

Suomen Rehtorit ry
Rautatieläisenkatu 6, 00520 Helsinki
www.surefire.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Asia: Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi
Viite: Lausuntopyyntö 10.12.2020, diaarinumero VN/1972/2020

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Suomen Rehtorit ry (SURE) kiittää hallitusta selonteon laatimisesta. Kokonaisuutena tarkastellen selonteko kuvaa onnistuneesti koulutusjärjestelmämme nykytilaa ja koulutuksen ja tutkimuksen tavoitteista ja toimenpiteistä sen eri sektoreilla. Esimiesjärjestön silmin katsottuna kaikkein suurin puute on, että Marinin hallitusohjelman mukainen ”koulujen johtamisjärjestelmien kehittäminen” ei tule tässä tulevaisuusselonteossa millään tavoin esille. Tämä tärkeä tavoite mahdollistaa kuitenkin osaltaan monien muiden kuvattujen kehittämistoimien toteutumisen. Selonteossa nostetaan esille opetuksen painottuminen kuntien uudessa tehtäväkentässä. Koulujen ja oppilaitosten johtamistehtävän merkitys kasvaa tulevaisuudessa. Johtamisen kehittäminen on yksi tunnistettu kansallisesti tärkeä kehittämiskohde, johon selonteossa tulee kiinnittää selvästi luonnosta enemmän huomiota. Samoin tulisi ottaa selvästi vahvemmin kantaa, millä rahoitusratkaisuilla monet selonteossa sinänsä hyvin kuvatut välttämättömät kehittämistoimet kyetään maassamme toteuttamaan.

2. Visio/tavoitetila - koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

Koulutuksen ja tutkimuksen visio esitetään luvussa hyvin tiiviisti. Tavoitetilan kuvaamiseen olisimme toivoneet enemmän konkretiaa, joka jää ehkä osittain valitusta varsin pitkästä aikajänteestä (2021-2040) johtuen varsin yleiselle tasolle. Esimiestyön kannalta sinällään jopa kunnianhimoinen visio jää toimenpiteiden osalta vaille selkeää konkretiaa näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Kuitenkin juuri nämä ovat tärkeitä, sillä parhaimmillaan ne pystyvät antamaan johtajille tukea työhön omissa yksiköissään kirkastamalla näyn, mitä kohti kansallisella koulutuspolitiikalla kohti halutaan kulkea.

3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

Perusopetusta kuvaavassa osuudessa kannetaan aiheestakin huolta oppimistulosten laskevasta suunnasta sekä kasvaneesta eriytymiskehityksestä ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumisesta. Paljon vartijaksi jää tässä mainittu Oikeus oppia -kehittämisohjelma. Tämä on hyvä uusi avaus, missä onnistuminen on tavoitteiden saavuttamisen kannalta hyvin merkittävässä roolissa.

Myös hallinnon uudistamisen tarve tunnistetaan, mutta kuva millaista muutosta tavoitellaan jää epäselväksi, mihin on kiinnitettävä huomiota viimeistään toimeenpanon valmisteluprosessissa. Perusopetuksessa ikäluokkinen pienenemisestä jäävä jakovara tarvitaan kuluneen vuosikymmen aikana tehtyjen rahoitusleikkausten kuromiseen.

Näky rahoitusjärjestelmän kehittämisestä on hyvä ja tärkeä, mutta koulutuksen voimavarojen palauttamiselle tulee saada viimeistään toimeenpanosuunnitelmassa selkeät askelet eteenpäin. Sen sijaan näky digitalisoitumisen tuomalle muutokselle jää perusopetuksen osalta hyvin vaisuksi. Oletettavaa on, että

kehitys tällä saralla tulee seuraavan kahden vuosikymmenen aikana olemaan kuitenkin merkittävästi enemmän, mitä 2000-luvun kahdella ensimmäisellä vuosikymmenellä on tapahtunut.

3.2 Toinen aste

Näky toisen asteen koulutuksen kehittymisestä on realistinen. Juuri tehty oppivelvollisuuden laajentaminen saa selonteossa yllättävän pienen roolin verrattuna niihin odotuksiin, jota sille on asetettu. Välittöminä lähitulevaisuuden tarpeina nähtävissä on heti mm. kasvava ohjauksen tarve ja maksuttomuuden toteuttaminen, joiden osalta konkreettiset toimenpiteet on tapahduttava pian.

Sinänsä niin väestörakenteen kuin väestön aluekehityksen pääsuuntaviivat ja näiden vaikutukset toisen asteen koulutukseen kuvataan onnistuneesti. Tässäkin kuitenkin kuva, mikä on kansallisen koulutuspolitiikan visio toisen asteen koulutuksesta rakenteesta ja toteuttamisen tavoista jää varsin yleiselle tasolle, vaikka muutoksiin varautumisen vaihe on jo käsillä.

Sen sijaan näky digitaalisuuden tuomasta muutoksesta on erityisesti toisen asteen koulutusta koskevassa jaksossa jo tunnistettavaa kehityskulkua, samoin sen vaatima huomio ja kehittämistoimet. Opiskeluhuollon osalta näemme ennakoivan opiskeluhoitoyön merkityksen selonteossa kuvattua merkityksellisempänä. Ennakoiva hyvinvointi ja osallistamistyö vaativat myös omat panostuksensa, ei vain ongelmia korjaava jälkikäteinen opiskeluhoillon ammattilaisten suorittama työ.

3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

Ehkä suurin yksittäinen puute selonteossa on Marinin hallitusohjelman mukaisen koulujen johtamisjärjestelmien kehittämistoimenpiteiden puuttuminen. Tässä tärkeässä tavoitteessa ei toistaiseksi ole päästy vielä liikkeelle. Tavoitteen toteuttamiseksi on opetustoimen kelpoisuusehtojen kehittämisessä otettava erityiskysymyksenä tarkasteluun yleissivistävän koulutuksen, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen esimiesten kelpoisuusehtojen nostaminen.

Työ vaatii aikamme oppilaitosjohdon työtehtävien kuvaamisen ja työn menestykselliseen hoitamiseen vaadittavan osaaminen. Viimeisenä vaiheen edellä kuvattua eteemme tulee myös esimiesten peruskoulutusohjelmien rakentaminen. Selonteossa nähdään oikein oppilaitosten rooli oppivana ja kehittyvänä yhteisönä. Myös aie koulutusten kehittämisfoorumista on kannatettava.

4 Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät

Selonteon viimeisessä luvussa kuvataan realistisesti kouluverkon tiivistymien ja samaan aikaan koulujen keskikoon kasvaminen, mikä haastaa myös koulujen kehittämistyön. Vastaavasti toisen asteen isona haasteena nähdään mahdollisuus polarisoitumiskehityksen kiihtymiseen. Tähän selonteon päättävään lukuun toivoisimme erityisesti kunnianhimoista näkyä, millä tavoin nujerramme nämä näköpiirissä olevat haasteet, emmekä ajaudu ajopuun lailla näissä isoissa toimintaympäristössä tapahtuvissa muutoksissa.

Helsingissä 21.1.2021

Antti Ikonen
puheenjohtaja
Suomen Rehtorit ry
Finlands Rektorer rf